

Forfatter: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.

Titel: Udrag fra Drøm og Virkelighed

Citation: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: "Drøm og Virkelighed", i Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: *Drøm og Virkelighed*, udg. af Anni Broue ; Anne-Marie Mai , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1986, s. 239. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-gyllem14val-shoot-idm139726067905600/facsimile.pdf> (tilgået 18. maj 2024)

Anvendt udgave: Drøm og Virkelighed

Onklens eget mislykkede kærligheds- og familieliv svækker ham som moralsk autoritet i novellen, og den strenghed, han viser omverdenen for at skjule sine inderste følelser, gør ham ikke til noget dannelsesideal for Julius. Thomasine Gyllembourg ser ikke i de øvrige personer noget moralsk forbillede for Julius; den tillukkede og mislykkede patriark og den flagrende, lystmoralske yngling, Vilhelm, er lige umulige. Julius må selv leve sig frem til en moral, og hans historie kan tjene læserens egen moralske dannelse.

Julius vælger at forlade sin onkels hus og påtage sig Lises og barnets forsørgelse. Hans adfærd er usædvanlig, og hans gode hensigt ikke let at føre ud i livet. Lise afslører hurtigt sin manglende dannelse, og det sociale tomrum, hun kommer til at leve i, afskåret fra sit eget miljø og uden adgang til Julius' miljø, fordærver hende moralsk og personligt.

Omhyggeligt opregner Thomasine Gyllembourg de sociale og psykologiske konsekvenser af Julius' handlemåde. Julius ville ikke svigte Lise, men svigter alligevel – eller er det de sociale omstændigheder, der underminerer kærligheden? og er Julius' kærlighed til Lise overhovedet kærlighed?

Gradvis forandrer Lise sig for Julius' øjne til en sjuske og en heks, hvis forbandelse hviler over hans liv. Konflikten tilspidtes og antager demoniske dimensioner.

Muligheden for løsning viser sig i novellen i en kvindes skikkelse. Julius forelsker sig i Laura, som han egentlig af sin onkel var bestemt for. I novellens univers kommer den dannede kvindelighed ind som den instans, der kan befri manden for de driftsmæssige og sociale konflikter, der har tårnet sig op omkring ham.

Det er store opgaver, Thomasine Gyllembourg tildeler kvinden, og det er samtidig store menneskelige kvaliteter, der placeres hos Laura. Følsomhed, intelligens, handlekraft, mod og indlevelsesevne kendetegner Thomasine Gyllembourgs heltinde. Laura har fået disse kvaliteter gennem sin dannelse. Vi møder første gang Laura som en ufærdig teenage-pige, der nok har et menneskeligt potentiale i sig; men da vi ser hende igen som ung, voksen kvinde, har hun dannet sig åndeligt under sin tantes gavnlige indflydelse. «Min Laura har et blødt, elskende Hjerte» – siger onklen om hende. Onklen forklarer Julius, hvordan han selv kan danne Laura efter sine egne ønsker om

en hustru. Men sådan går det ikke, og det er en pointe, at kvindeligheden bedst dannes i sin egen livssammenhæng.

Lauras og tantens hjem, dets omgangsformer og stemning af fortrolighed og oprigtighed er et modstykke til Julius' og onklens kølige, distancerede og autoritære omgangsform og til Lises rå tone og snævsede og uhyggelige bolig. Laura bærer i kraft af sin dannelse det ideelle hjem i sig, og hun fører det ud i livet i sin indretning og åndelige prægnung af sit og Julius' fælles hjem.

Med Laura står vi overfor drømmen om, idealforestillingen om en kvindelighed, hvis åndelige kræfter kan bringe forsoning i sociale konflikter. Tidligt i novellen har Thomasine Gyllembourg udlagt små antydninger, der forbereder læseren på Lises død. Lise er næsten fra novellens begyndelse dødsdømt. Da Julius holder fast ved sin forbindelse med hende, og hun samtidig ikke kan overskride sin sociale grænse, er hun en brik i figureernes spil, der må forsvinde, før at det kan slutte. Novellen kulminerer i Lises bolig, hvor Julius, hans onkel og Wilhelm overværer, at Laura trøster den døende Lise og forsoner hende med Gud. Mens Julius symbolsk er blevet syg af sine kvaler med Lise, bliver Laura den dødsengel, der sender hende ud af historiens liv, men som samtidig får de mandlige personer til at træde ind i Lises bolig og vedstå sig deres slægtsforhold til hende. Laura samler symbolsk fortællingens tilsyneladende uforenelige sociale rum i ét rum, nemlig i sit eget hjem, hvor vi i slutscenen ser hende sidde med Julius' og Lises sønner. Ved at blive moder for Lises sønner arver og lovliggør Laura Julius' fortid. Hun forvandler »heksens«
børn til borgerbørn, den dæmoniske seksualitet tages til nåde, og ægteskabet mellem Laura og Julius kan endelig fuldbyrdes. Den mandlige seksualitet har været på dødensfarlige vildveje, der kræver kvindelige ofre og forsoning.

Slutbilledet af den frelsende Laura, der tager børnene i sin favn, er foregrebet i Julius' febersyn, hvor drøm og virkelighed blandes i hans bevidsthed. Febevildelsens Laura-billede er et ønskesyn, et underbevidsthedens idealbillede, som virkeligheden indfrier. Thomasine Gyllembourg har en dobbelt morale i sin novelle: Virkelighedens kvindelighed skal stemme overens med mandens drømmebillede af kvinden, og mandens drømmebillede af kvinden skal svare til en virkelig, dannet kvindelighed. Manden må danne såvel sin bevidstheds som sin underbevidstheds forestillinger om kvindeligheden, før kær-